



# บทที่ ๖

องค์ประกอบของนามศัพท์  
(วิภัติ-การแจกนามศัพท์ตามหน้าที่)

## การสร้างคำนามนามด้วยการลงวิภัตตินาม

- ▶ วิภัตติคือสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ใช้ลงท้ายคำนามเพื่อบ่งบอกถึงหน้าที่ สถานภาพ ปริมาณ และความสัมพันธ์ของคำนั้น ๆ ให้ทราบว่า คำนั้นอยู่ในฐานะอะไร มีจำนวนเท่าไร และเกี่ยวข้องกับคำอื่นในประโยคอย่างไร
- ▶ โบราณจารย์ได้นิยามความหมายของคำว่าวิภัตติไว้ว่า “ที่ชื่อว่าวิภัตติเพราะจำแนกเนื้อความให้รู้ว่าเป็นกรรม (สิ่งที่ถูกทำ) หรือเป็นกัตตา (ผู้ทำ) เป็นต้น และให้รู้ว่ามีสิ่งเดียวหรือมีจำนวนมาก”

▶ ในวิภัตติแต่ละตัวจะมีอรรถ(วิธีใช้)หลายอย่าง หากไม่เข้าใจอรรถเหล่านั้นโดยถ่องแท้แล้ว อาจทำให้เกิดความยากลำบากในการแปลหรืออาจแปลผิดพลาดคลาดเคลื่อน ไม่ตรงตามความมุ่งหมายของผู้แต่ง ดังนั้น นอกจากทราบวิธีแจกวิภัตติแต่ละตัวแล้ว ควรศึกษาวิธีใช้วิภัตติแต่ละตัวให้ครบถ้วนด้วย

▶ **วิภัตตินามมี ๑๔ ตัว แบ่งออกเป็น ๗ หมวด ๆ ละ ๒ ตัวโดยจัดเป็น ฝ่ายเอกวณะ ๗ ตัว และพหุวณะ ๗ ตัว**

▶ วิภัตตินามเหล่านี้เมื่อลงท้ายคำนามแล้วคงรูปก็มี แปลงรูปก็มี ลบทิ้งก็มี ขึ้นอยู่กับการันต์และลิงค์ของคำนามนั้น



วิภัตตินาม ๑๔ ตัว  
บทบาทหน้าที่ของแต่ละวิภัตติ  
และคำแปลประจำวิภัตติ



ลำดับ	ชื่อเรียกวิภัติ	เอก.	พหู.	ทำหน้าที่
๑.	ปฐมวิภัติ	สี	โย	เป็นกัตตุการก (เป็นผู้ทำ), กัมมการก (ผู้ถูกทำ)
๒.	ทุติยวิภัติ	อ	โย	เป็นกัมมการก (เป็นผู้ถูกกระทำ)
๓.	ตติยวิภัติ	หา	หิ	เป็นกัตตุการกและกรณการก (เป็นเครื่องมือ)
๔.	จตุตถวิภัติ	ส	น	เป็นสัมปทานการก (แสดงความเป็นผู้รับ)
๕.	ปัญจมีวิภัติ	สุมา	หิ	เป็นอุปทานการก (แสดงการแยกออก)
๖.	ฉกฺขวิภัติ	ส	น	เป็นอการก (แสดงความเป็นเจ้าของ)
๗.	สัตตมีวิภัติ	สุมี	สุ	เป็นอิกรณการก (แสดงสถานที่และเวลา)
๘.	อาสปะนะ	สี	โย	เป็นอการก (แสดงคำที่กทหาย)

ลำดับวิภัติ	เอก.	คำแปล	พหู.	คำแปล
ปฐม. ที่ ๑	ลี	อ. (อันว่า)	โย	.....ท.
ทุติยา ที่ ๒	อ	ซึ่ง, สู, ยัง, ลีน, ตลอด, กะ, เฉพาะ	โย	.....ท.
ตติยา. ที่ ๓	นา	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี	หิ	.....ท.
จตุตถี. ที่ ๔	ส	แก่, เพื่อ, ต่อ	น	.....ท.
ปัญจมี. ที่ ๕	สุมา	แต่, จาก, กว่า, เหตุ	หิ	.....ท.
ฉกฺฎี. ที่ ๖	ส	แห่ง, ของ, เมื่อ	น	.....ท.
สัตตมี. ที่ ๗	สุมี	ใน, ไกล, ที่, ครั้นเมื่อ, ไนเพราะ, เหนือ, บน, ณ	สุ	.....ท.
อาลปะนะ	ลี	แน่ะ, ดูก่อน, ข้าแต่	โย	.....ท.

ตัวอย่างการแจก ปุริส (บุรุษ)

อ การันต์ ในปงลิงค์

ด้วยวิภัตตินามทั้ง ๑๔ ตัว

วิภัตติ	เอกวचने		पुहवचने	
प.	पुऱिऱ+ऱि	=पुऱिऱोऱे	पुऱिऱ+ऱो	=पुऱिऱो
तु.	पुऱिऱ+अं	=पुऱिऱं	पुऱिऱ+ऱो	=पुऱिऱे
त.	पुऱिऱ+ऱो	=पुऱिऱेऱ	पुऱिऱ+ऱि	=पुऱिऱेऱि, पुऱिऱेऱि
जतु.	पुऱिऱ+ऱ	=पुऱिऱऱुऱ, पुऱिऱोऱ, पुऱिऱतुऱं	पुऱिऱ+ऱं	=पुऱिऱोऱं
पणु.	पुऱिऱ+ऱुऱो	=पुऱिऱऱुऱो, पुऱिऱुऱो, पुऱिऱो	पुऱिऱ+ऱि	=पुऱिऱेऱि, पुऱिऱेऱि
ज.	पुऱिऱ+ऱ	=पुऱिऱऱुऱ	पुऱिऱ+ऱं	=पुऱिऱोऱं
ऱ.	पुऱिऱ+ऱुऱि	=पुऱिऱऱुऱि, पुऱिऱुऱि, पुऱिऱे	पुऱिऱ+ऱु	=पुऱिऱेऱु
ओओ.	पुऱिऱ+ऱि	=पुऱिऱ	पुऱिऱ+ऱो	=पुऱिऱो



## หน้าที่และวิธีการใช้ปฐมวิภัติ

▶ เป็นประธานในประโยคกัตตฺวาจก แปลว่า อ..... (อันว่า....)

สพฺพทานํ **ธมฺมทานํ** ชินาติ.

อ.ธรรมทาน ย่อมชนะ ซึ่งทานทั้งปวง.

▶ เป็นประธานในประโยคกัมมฺวาจก แปลว่า อ..... (อันว่า....)

**วินโย** พุทฺธเณ ปณฺญุตฺโต.

อ.พระวินัย อันพระพุทธเจ้า บัญญัติแล้ว.

**ธมฺโม** พุทฺธเณ เทสีโต.

อ.พระธรรม อันพระพุทธเจ้า แสดงแล้ว.

▶ เป็นประธานในประโยคเหตุกัตตฺวาจก แปลว่า อ..... (อันว่า....)

▶ **วิสาขา** ถปติโน ปุพฺพพารามํ กาทเรติ.

▶ อ.นางวิสาขา ยิงนายช่าง ท. ย่อมให้สร้าง ซึ่งวัดบุพพาราม.

▶ เป็นประธานในประโยคเหตุกัมมฺวาจก แปลว่า อ..... (อันว่า....)

▶ วิสาขาย ถปติโน **ปุพฺพพาราโม** การापियตฺถ.

▶ อ.วัดบุพพาราม อันนางวิสาขา ยิงนายช่าง ท. ให้สร้างแล้ว.



# หน้าที่และวิธีการใช้ทุติยาวิภัติ

▶ เป็นกรรม แปลว่า **ซึ่ง....**

สทุโธ **ทาน์** เทติ.

อ.บุคคล ผู้มีศรัทธา ย่อมถวาย **ซึ่ง**ทาน.

▶ เป็นที่ไปถึง แปลว่า **สู่....**

อริยสาวกา **วิหารัง** คจฺจนฺติ.

อ.อริยสาวก ท. ย่อมไป **สู่**วิหาร



▶ เป็นผู้ถูกใช้ให้ทำ แปลว่า ยัง....

สามิโก **สูท** โอทนํ ปาเจติ.

อ.เจ้า ยังพ่อครัว ให้หุงอยู่ ซึ่งข้าวสุก.

▶ บอกระยะเวลาและเวลา แปลว่า ลีน..., ตลอด...

ภิกขุ **เตมาส** วสุสํ อุปวสนฺติ.

อ.ภิกษุ ท. ย่อมเข้าจำ ซึ่งพรรษา ตลอดไตรมาส.

▶ ระบุถึงคนที่พูดด้วย แปลว่า กะ, เฉพาะ

ราชา **กาฬุทายี** **อมจุจ** กเถติ.

อ.พระราชชา ย่อมตรัส กะอำมาตย์ ชื่อว่ากาฬุทายี.





# หน้าที่และวิธีการใช้ตติยาวิภัติ

▶ เป็นวัตถุเครื่องมือในการทำ แปลว่า ด้วย...

ถปติ **พรสุนา** รุกข์ ฉินฺหติ.

อ.ช่างไม้ ย่อมตัด ซึ่งต้นไม้ ด้วยขวาน.

▶ เป็นเครื่องกำหนดกิริยา แปลว่า โดย..., ตาม..., ข้าง...

ปณฺหิตา **ธมฺเมน** อญฺ्ञํ วินิจฺฉินฺหติ.

อ.บัณฑิต ท. ย่อมวินิจฉัย ซึ่งคดี โดยธรรม.

▶ เป็นกัตตุการกคือผู้ทำ แปลว่า อัน...

สุวากุขาโต **ภควตา** ฌมโม.

อ.พระธรรม อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสไว้ดีแล้ว.

▶ เป็นเครื่องแสดงเหตุผล แปลว่า เพราะ....

สตุตา **กุลสกมฺมสุมา** สุขํ วิหนฺหนฺติ.

อ.สัจจํ ท. ย่อมประสพ ซึ่งความสุข เพราะกุศลกรรม.

## แบบฝึกหัดที่ ๖

๑. เติมชื่อเรียกวิภัติ ทัวิภัติ และหน้าที่ของแต่ละวิภัติ ลงในช่องว่างให้ถูกต้องครบถ้วน

ลำดับ	ชื่อเรียกทางไวยากรณ์	เอกวจนะ	พหูวจนะ	ทำหน้าที่
๑.	ปฐมวิภัติ	ลี		เป็นกัตตุการก (ผู้ทำ)
๒.				
๓.			หิ	
๔.				
๕.	ปัญจมีวิภัติ			
๖.		ส		เป็นนการก (แสดงความเป็นเจ้าของ)
๗.				
๘.	อาลปนะ		โย	เป็นนการก (แสดงคำหักทหาย)

๒.เติมคำแปลประจำแต่ละวิภัติ (อายุตนิบาต) ลงในช่องว่างให้ถูกต้องครบถ้วนทุก  
ช่องทั้งฝ่ายเอกวจนะและพหุวจนะ

ลำดับวิภัติ	เอก.	คำเชื่อมคำ
ปฐมา ที่ ๑	ลี	อ. (อันว่า)
ทุติยา ที่ ๒	โย	
ตติยา ที่ ๓		
จตุตถี ที่ ๔		แก่..., เพื่อ..., ต่อ...

ลำดับวิภัตติ	เอก.	คำเชื่อมคำ
ปัญจมี ที่ ๕	สุมา	แต่..., จาก..., กว่า..., เหตุ
ัญญัติ ที่ ๖		
	นั	แห่ง...ท., ของ...ท, เมื่อ...ท.
สัตตมี ที่ ๗		
	สุ	
อาลปะนะ		
	โย	



๓. โย วิภัตติมีปรากฏอยู่ในหมวดใดบ้าง จงบอกมาให้ครบทุกวิภัตติ ?

.....

๔. หิ วิภัตติมีปรากฏอยู่ในหมวดใดบ้าง จงบอกมาให้ครบทุกวิภัตติ ?

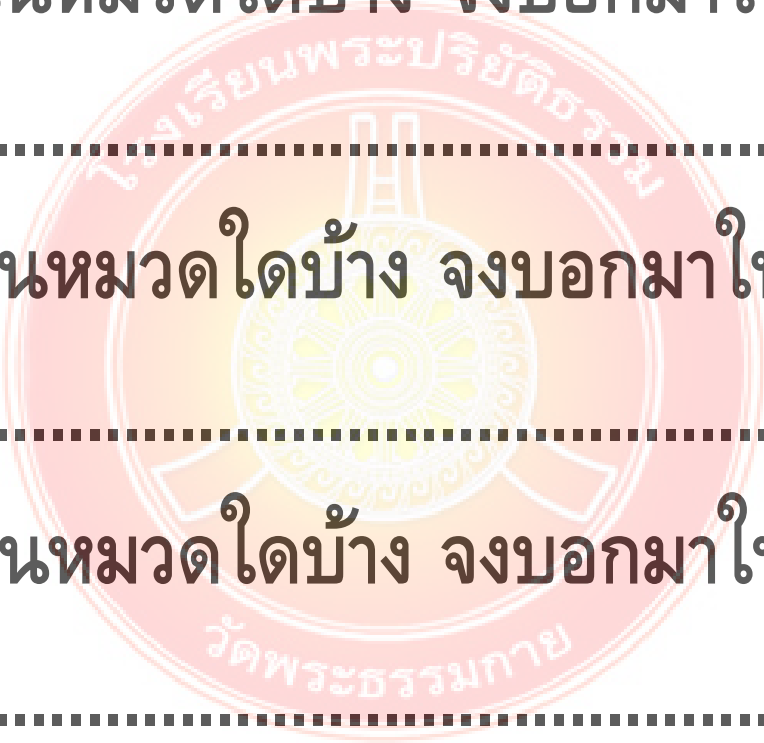
.....

๕. ส วิภัตติมีปรากฏอยู่ในหมวดใดบ้าง จงบอกมาให้ครบทุกวิภัตติ ?

.....

๖. หน้ วิภัตติมีปรากฏอยู่ในหมวดใดบ้าง จงบอกมาให้ครบทุกวิภัตติ ?

.....



๗. วิภัตติตัวใดบ้าง เมื่อลงหลังนามศัพท์แล้วมักคงรูปวิภัตติไว้ ?

.....

๘. วิภัตติตัวใดบ้าง เมื่อลงหลังนามศัพท์แล้วมักลบวิภัตติทิ้งเสมอ ?

.....

๙. เมื่อประสงค์จะประกอบค่านามให้เป็นประธานต้องลงวิภัตติตัวใด ?

.....

๑๐. เมื่อประสงค์จะประกอบค่านามให้เป็นคำแสดงความเป็นเจ้าของต้องลงวิภัตติตัวใด ?

.....

